

ธรรมจรรยา

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมะเพื่อหัวใจของเรา

ถ้าหัวใจของเรามันเป็นธรรมๆ นะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่าการ หลวงปู่
มันนะ สัจธรรมมันเป็นความจริง ถ้าสัจธรรมมันเป็นความจริง เห็นไหม ครูบาอาจารย์
ที่ท่านเป็นเพชรน้ำหนึ่งด้วยกัน ท่านนั่งฟังอยู่ด้วย ท่านเข้าใจได้หมดละ มันหลอกหลวงกัน
ไม่ได้หรอก ถ้าเป็นความจอมปลอมก็คือความจอมปลอมตลอดไป ความจอมปลอมก็อยู่ใน
สังคมของความจอมปลอมนั้น ถ้าความจอมปลอมนั้นมันก็อยู่ในอุปาทานหมู่ในของความ
จอมปลอมนั้น

แต่ถ้ามันเป็นความจริงๆ ไง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์เราเทศน์ว่าการ
ขึ้นมา เพชรน้ำหนึ่ง เพชรน้ำหนึ่ง ลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่น เห็นไหม มันเป็นสัจจะเป็นความจริงใน
หัวใจเหมือนกัน ถ้ามันเป็นสัจจะเป็นความจริงในหัวใจเหมือนกันมันเกิดที่ไหน มันเกิดที่หัวใจ
ของสัตว์โลกที่องค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าปรารถนารื้อสัตว์ชนสัตว์ ถ้ารื้อสัตว์ชนสัตว์ก็รื้อ
หัวใจของสัตว์โลกนี้ไง หัวใจของสัตว์โลกที่มันทุกข์มันยาก มันสยดสยองนะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาออกพรรษาแล้วลงจากดาวดึงส์ เห็นไหม ตัก
บาตรเทโว ๓ โลกธาตุเปิดเห็นกันหมดเลย นี่คือการมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้า
ใครเห็นว่าจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะเห็นนรกอเวจี สิ่งที่มีมันเป็นความทุกข์ความยากนั้นจะ
ไม่ทำบาปทำกรรมเพื่อจะลงไปตกนรกอเวจีนั้นเลย จะสร้างแต่คุณงามความดีของเรา จะอดทน
อดกลั้นเพื่อจะไม่ให้เกิดเหตุ เกิดเหตุที่จะต้องไปเกิดในสภาวะแบบนั้น เพราะกรรมมันให้ผล

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกรรม กรรมดี กรรมชั่ว ถ้าใครทำความชั่วใจ ความชั่ว เห็นใหม่ เวลาเทศนาว่าการในวงของความจอมปลอมนั้น เห็นใหม่ เพราะความจอมปลอมนั้น มันกล่าวดู พุทธพจน์ มันเป็นเรื่องของอวิชชา ของกิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจของตน แล้วก็ ใ้โลมปฏิโลมว่าเป็นสัจธรรมเป็นความจริงของเขา ด้วยความเป็นอุบาทพาทนหมู่ใจ

แต่ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงมันรู้มันเห็นตามข้อเท็จจริงนะ มันธรรมสังเวช มันสังเวชๆ สังเวชแล้วมันสะเทือนหัวใจ นี่ใจ เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรม เวลาว่า “ธรรมะเป็นธรรมชาติ” มันเป็นธรรมชาติเป็นสัจธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ เราเห็นแล้วเราก็กังวลใจ ถ้ามันเป็นความจริงใจ

แต่ถ้ากิเลสตัดหาความทะยานอยาก เห็นใหม่ “ธรรมะเป็นธรรมชาติ” แต่มันก็แสวงหา กัน หาแต่ผลประโยชน์ของส่วนตัว เห็นใหม่ ทำให้โลกร้อนๆ นั่นก็เพราะว่ากิเลสมันครอบงำ หัวใจของตนใจ มันเอารัดเอาเปรียบใจ เอาแต่ผลประโยชน์ของตนใจ สิ่งที่เกิดกับสังคม ตกกับ สาธารณะ นั้นเป็นเรื่องของสาธารณะ ต้องแก้ไขกันไปตามธรรมชาติ

ดูใจของคนใจ ใจนั้น เห็นใหม่ ฟังธรรม ฟังธรรมเพื่อหัวใจดวงนี้ ถ้าฟังธรรมเพื่อหัวใจดวง นี้ ถ้าเรามีอำนาจวาสนานะ ฟังธรรมแล้วมันสะเทือนใจ มันสะเทือนใจมันจะเปลี่ยนจิตนิสัย เปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดของเรา ถ้าจิตนิสัยความรู้สึกนึกคิดของเรา อบรมบ่มเพาะขึ้นมาให้มันเป็น สัจจะเป็นความจริง

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนานะ การเกิดเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ อริยทรัพย์ การเกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นอริยทรัพย์ แต่เวลาเกิดเป็นมนุษย์แล้ว มนุษย์ไม่ใช่ดีเพราะ การเกิด มนุษย์ดีที่การกระทำ ถ้ามีการกระทำ เห็นใหม่ สมมุติโลก สมมุติบัญญัติ เรามีสิ่งใด ก็แล้วแต่ เราแสวงหาไปกับโลกเขาเพื่อความดำรงชีพ เพื่อสัมมาอาชีวะ เพื่อเลี้ยงชีพของตน

แต่ถ้ามันเป็นธรรมๆ ขึ้นมา สิ่งที่เราทำหน้าที่การงานของเรานั้นมันเป็นอำนาจวาสนาที่ เรามีโอกาส แต่ถ้ามันจะเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจของตน เราจะออกประพฤติ ปฏิบัติของเรา ถ้าเราจะออกประพฤติปฏิบัติของเรา เราปฏิบัติตามความข้อเท็จจริงหรือไม่ ถ้า ปฏิบัติๆ มันเริ่มต้นมันยาก มันยากตรงนี้ใจ มันยากเพราะอะไร มันยากเพราะเรามีอวิชชาคือ ความไม่รู้ในใจของตน เริ่มต้นขึ้นมา เรามีอวิชชาคือความไม่รู้

แต่ความรู้ๆ นั้นความรู้ที่ปุถุชนคนหนาที่ใช้ความรู้สึกนึกคิดออกไปนั้นมันออกจากไปจากอวิชา คือความไม่รู้ คือกิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจของตน ที่นี้ศึกษาธรรมะๆ ก็ศึกษาธรรมะโดยกิเลสตัดหาความทะยานอยากอันนั้นมันก็ปิด มันก็พลั่ว มันไม่เป็นตามข้อเท็จจริงในสังฆธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการไว้เป็นศาสดาของเราๆ

ฉะนั้น เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นปุถุชนคนหนา มันมีความไม่รู้ของมันอยู่ในหัวใจของเราอยู่แล้ว ถ้ามีความไม่รู้ในหัวใจของเราอยู่แล้วทำสิ่งใดไป ใจความไม่รู้นี้เป็นเจ้าวัฏจักรที่มันจะปิดมันจะพลั่วให้ตามแต่ความพอใจของตน แต่ถ้ามีวาสนาๆ นะ เราจะไม่เชื่อ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องกาลามสูตรๆ กาลามสูตรต่อเมื่อลูกศิษย์ลูกหาบริษัท ๔ ที่ออกประพฤติปฏิบัติให้เป็นตามข้อเท็จจริง แต่ขณะที่ว่าเป็นปุถุชนคนหนาเป็นผู้ที่ยังไม่มีสิ่งใดเป็นที่พึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้นับถือพระพุทธศาสนา เวลาพระพุทธศาสนา อนุปปพิทกธา เรื่องทาน เรื่องเนกขัมมะ เรื่องเวลาได้บุญได้กุศลนั้นมันเป็นเรื่องของวิภูฏะ มันเป็นเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิดในวิภูฏะ มันเป็นอามิส มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตั้งอยู่ และดับไป

มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นๆ เป็นอามิสๆ ที่เราแสวงหา เราทำบุญทำกุศลกันอยู่นั้นมันเป็นบรรทัดฐานให้หัวใจของคนมันมีสติมีปัญญา มีสติมีปัญญา เห็นไหม มันระลึกใจ ศรัทธาความเชื่อๆ นี้ถ้ามีศรัทธาเราก็เป็นผู้ที่มีวาสนาใจ ผู้ที่มีวาสนาที่สำนึกของตัวเองได้ คือตัวของตนมันมีความสำคัญ มีความสำคัญที่ว่าเราจะแสวงหาสิ่งที่เป็นสังขจะเป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจของเรา

ถ้าไม่มีศรัทธา ไม่มีศรัทธามันไปตามกระแสสังขม ไปตามกระแสโลก แล้ว! แล้วเราจะได้ผลประโยชน์ได้สิ่งใดเป็นสมบัติของเราละ มันก็ผลของวิภูฏะใจ นี่ผลของวิภูฏะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ชีวิตของเรานี้เหมือนสวะ” ถ้าสวะนะ ขยะ เหมือนสวะเหมือนขยะมันลอยไปตามน้ำ มันลอยตามกระแสน้ำ นี่ลอยไปตามกระแสน้ำก็ดูมนุษย์เราในสังขมในโลกนี้ๆ ก็ไปตามกระแสสังขมทั้งสิ้น

นี่ไง เวลาโลกมีวิกฤตมีปัญหาก็มีความทุกข์ความยากไปด้วยกันหมดทั้งโลก เวลา มีความสุขๆ โลกพร้อมเย็นเป็นสุขขึ้นมา มันก็อยู่ที่ธุรกิจอยู่ที่ใครครอบงำได้ผลประโยชน์กับคนคน นั้น คนคนเดียวมันจะครองโลกๆ แต่มันเป็นไปไม่ได้ๆ ใจ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันไม่แน่นอนคงที่ ไม่ถาวรของมันแน่นอนอยู่แล้ว เวลาสรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันเป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา อนัตตาที่ไหน อนัตตาที่เราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติกันอยู่นี้ไง ถ้ามันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา มันไม่ยึดไม่ถือขึ้นมา มันก็ไม่ทุกข์ไม่ยากไป

ถ้ามันไม่ทุกข์ไม่ยาก เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เวลา เป็นชาวพุทธตามประเพณีวัฒนธรรมนี้ เห็นไหม มนุษย์เรา เราเกิดเป็นชาวพุทธ ในชุมชนใน หมู่บ้านใดก็มีวัดมีวาขึ้นมา มีวัดมีวาขึ้นมาเพื่ออะไร มีวัดมีวาขึ้นมาเพื่อให้ชุมชนนั้น หมู่บ้านนั้น ได้ทำบุญกุศลของเขา ได้มีประเพณีมีวัฒนธรรม ถึงเวลาแล้วเวลาสิ้นอายุขัยไป เห็นไหม ก็เอาไว้ เป็นที่เผาศพ นี่จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง

ในพระพุทธศาสนาสอน สอนให้เราไปที่พึ่งที่อาศัย ถ้ามีที่พึ่งที่อาศัย เกิด แก่ เจ็บ ตาย เวลาเกิด แก่ เจ็บ ตาย เกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยข้อเท็จจริง จริงตามสมมติ จริงตามวัฏฏะนี้ สิ่งที่เป็นวัฏฏะมันปิดมันบัง พຼ່ງนี้เป็นวันตัดบาตรเทโวใจ ที่องค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงจาก สวรรค์มาไง เวลาอำนาจวาสนาเปิดโลกธาตุ มันจะเห็นโดยตาของปุถุชนคนหนา แต่เพราะ อำนาจวาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาประพฤติปฏิบัติไปๆ ถ้าถึงที่สุดแห่ง ทุกข์มันก็จะรู้แจ้งรู้จริงตามวัฏฏะนั้น เพราะ... เพราะมันวิวัฏฏะไง มันออกจากวัฏฏะนั้นไปไ้ แล้วมันออกอย่างไรล่ะ?

เวลาจะประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เราจะประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเรา ถ้าเรา มีอำนาจวาสนา เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เวลาเราออกบวชเป็นพระเิง เรา ออกบวชเป็นพระขึ้นมา เห็นไหม จะเป็นพระอะไรก็ได้ เป็นพระแล้วจะเป็นวัดบ้าน วัดป่าก็ได้ จะเป็นพระถ้าศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าใจแล้ว ศึกษาธรรมมาเป็น นักปราชญ์ เป็นพ่อออกจารย์ เป็นผู้ที่ทรงคุณวุฒิมีความรู้ ความรู้ๆ ใ้ รู้้อย่างไรล่ะ?

โลกีย์ปัญญาๆ ปัญญาของโลกๆ เขา ใครมีอำนาจวาสนาขึ้นมา ถ้าศึกษาเล่าเรียนมาแล้วมันจะเป็นจิตเป็นนิสัยต่อไปข้างหน้า ผั่งในหัวใจตัวเองไว้ มีอำนาจวาสนาขนาดไหน “เธออย่าคิดอย่าทำจะเป็นจิตเป็นนิสัยของเธอ” แล้วเธออย่าคิดอย่าทำ อย่าคิดอย่าทำอย่างไร เพราะไปศึกษาค้นคว้ามาแล้วถ้ามีอำนาจวาสนาของเขา เขาก็อย่าคิดอย่าทำในพระพุทธศาสนา แล้วเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพื่อให้อื่นเข้าใจ เข้าใจเพื่อเป็นที่พึ่งที่อาศัยไ้

แต่เวลาเอาจริงเอาจังขึ้นมาะ กิ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่งๆ ไร เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมาประพฤติปฏิบัติของท่าน เวลาประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านรู้แจ้งเห็นกิเลสในใจของตนไ้ เวลารู้แจ้งเห็นกิเลสในใจของตน เวลาศึกษาธรรมค้นคว้าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺาณํ** นี้ก็พูดถึงอวิชชา พูดถึงสิ่งที่ว่ามันเป็นปัจจยการ เห็นไหม มันถึงมีความรู้สึกมีความนึกคิดต่อๆ ไป

แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประพฤติปฏิบัติกันมา มันทวนกระแสกลับไ้ เวลาทวนกระแสกลับ เห็นใหม่ ตั้งแต่ปู่ชุนไ้ ถ้าอวิชชา อวิชชาเนี่ยมันจิตเดิมแท้ มันเป็นเจ้าของจักร มันสิ่งที่รับรู้ได้ยาก แต่เวลาทางวิชาการเวลาพูดถึงอิทัปปัจจยตา เห็นใหม่ ปัจจยการของมันศึกษาค้นคว้าขึ้นมาแล้ว แหม! มันมหัศจรรย์ มันสิ่งที่ระลึกถึงได้ไ้

เวลาจะเอาสัจจะเอาความจริงขึ้นมา เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านปฏิบัติตามความเป็นจริงของท่านนะ มันเห็นตั้งแต่หลานขึ้นไปไ้ เห็นตั้งแต่หลานขึ้นไป ตั้งแต่สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิล্পพตปราคาส กามราคะ ปฏิฆะไ้ แล้วรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา สังโยชน์ ๑๐ สังโยชน์ ๑๐ ที่มันร้อยรัดในหัวใจของตน อันนั้นมันเป็นเครื่องร้อยรัด แล้วเวลามันเป็นสัจจะเป็นความจริง เห็นใหม่

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีอวิชชาๆ เริ่มต้นตั้งมา เห็นใหม่ ตั้งแต่จิตเดิมแท้ ตั้งแต่ออกมาจากหัวใจ ตั้งแต่ออกมาจากความรู้สึกนึกคิดขึ้นมา มันซับซ้อนกว่านี้เยอะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ้นกิเลส ปราบ ชนะมาร **“มารเอย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ดำริถึงเจ้า เจ้าจะเกิดบนหัวใจของเราไม่ได้เลย”** อันนั้นเป็น

เพราะอะไร อันนั้นเป็นเพราะพระอรหันต์ เพราะได้กำจัดมารสิ้นไปแล้ว มันถึงรู้เช่นเห็นชาติถึง
ครอบครัวของมาร

แต่เราศึกษาค้นคว้าแล้ว เราอิทัปปัจจยตา เราก็เอาจิตเดิมแท้ไป เอาจิตที่สว่างไสว เวลา
จิตที่ส่องใส ส่องใส จิตเดิมแท้มีอวิชชา เพราะเวลาจิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นจากกิเลส เวลามัน
ส่องใส ส่องใส นั่นแหละ นั่นคือเจ้าวัฏจักร แล้วจะไปหา มันที่ไหนล่ะ เวลามันกลับหัวกลับหาง เวลา
กลับหัวกลับหางขึ้นมาแล้ว สิ่งที่เราศึกษาค้นคว้าเป็นทางวิชาการ เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา
เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติพอเป็นพิธี เวลาทำความสงบของใจ ทำความสงบใจเข้ามา ถ้าใจสงบ
ระงับเข้ามาเห็นแสงสว่าง เห็นความสว่างไสว บอก “นั่นแหละคือสัจธรรม” นี่จิตมันสงบไป

ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบระงับเข้ามา อยู่ที่อำนาจวาสนาของคนไป
แต่โดยส่วนใหญ่แล้วถ้าจิตมันสงบก็สงบธรรมดาของมันทั้งสิ้น ถ้ามันสงบธรรมดาของมันนะ แต่
ถ้ามันไม่ใช่สัมมาสมาธิ มันไม่ใช่ความสงบมา มันก็เป็นสัญญาอารมณ์ทั้งสิ้น นี่สมาธิยังทำไม่
เป็นไง ถ้าคำว่า “สมาธิยังทำไม่เป็น” มันก็คือภาวนาไม่เป็นนั่นแหละ เวลาภาวนาไม่เป็นขึ้นมา
เห็นใหม่

การภาวนาเป็น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านภาวนาเป็นของท่าน ท่านภาวนาเป็นของ
ท่าน เห็นใหม่ เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ ท่านถึงบอกว่าเวลาบวชเป็น
พระ เป็นพระแล้ว เห็นใหม่ ศึกษา ค้นคว้าในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
นั่นก็ศึกษาค้นคว้า ไปศึกษาค้นคว้านักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก เปรี๊ยะธรรม ๙ ประโยค
ไฉนนั้นเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทางวิชาการ

แต่ถ้ามีอำนาจวาสนา เราบวชเป็นพระๆ บวชเป็นพระอยากจะประพฤติปฏิบัติไป ถ้าบวช
เป็นพระอยากจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ นี่บวชจากอุปัชฌาย์ บวชกับในสำนักประพฤติ
ปฏิบัติ เขาฝึกหัดในการบวช แล้วก็ไปบวชจากอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์จะให้กรรมฐาน ๕ เกสา โลมา
นะชา ทันตา ตะใจ แล้วให้รุกขมูลเสนาสนัง ให้การประพฤติปฏิบัติเราเลือก เราเลือกกว่าเราจะ
ปฏิบัติ

ถ้าเราปฏิบัติเนืองกรรมฐาน แล้วครูบาอาจารย์วงกรรมฐาน เริ่มปฏิบัติแล้วเราศึกษาค้นคว้าสิ่งนั้นมาแล้วพอแล้ว ถ้าบอกว่าเรายังไม่ซาบซึ้งในพระพุทธานุชา เราไม่เข้าใจเรื่องศาสนา ภาคปริยัติเราไม่เข้าใจแล้วเราจะปฏิบัติอย่างไร ก็จะไปศึกษาพระพุทธานุชา ศึกษา นักรวมตรี นักรวมโท นักรวมเอก แล้วตัวเองก็ท่องจำ ท่องจำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า

การศึกษาภาคปริยัติคือทฤษฎี ทรงแจกธรรมวินัย ทรงแจก เขาทำเป็นทางวิชาการ ทางตำรับตำรา แล้วเราก็ศึกษาค้นคว้าแล้วเราก็ท่องจำ แล้วเราก็สอบ แล้วเราก็จะได้ผ่านว่ามีวุฒิ มีความรู้ รู้อะไร รู้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ไม่รู้จักใจของตน แล้วเวลาจะปฏิบัติของเราๆ ก็ไม่เชื่อใครทั้งสิ้น เพราะว่ากลัวคนอื่นจะหลอกหลงให้เราปฏิบัติผิดพลาดไปแล้วเราจะเอาความจริงขึ้นมา เพราะทฤษฎีมานะของคนมันจะลงใครได้ มันลงใครไม่ได้หรอก

แต่ถ้ามันมีอำนาจวาสนาขึ้นมา เวลาหลงปุ่เสาร์ หลงปุ่มันท่านประพฤติปฏิบัติของท่านจนมีชื่อเสียงกิตติศัพท์ กิตติคุณของท่าน แล้วท่านเองท่านประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของท่าน ท่านก็ไม่หวังที่จะเอาชีวิตของใคร เอาผลประโยชน์ของใคร เอาทรัพย์สินของใครทั้งสิ้น แต่ท่านต้องการธรรมทายาทๆ ธรรมทายาทคือสอนคนให้ฉลาด สอนคนให้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาตามความเป็นจริง ถ้าปฏิบัติไม่ตามความเป็นจริง เห็นไหม ปฏิบัติพอเป็นพิธีๆ

วันนี้วันพระ พรุ่งนี้เป็นวันออกพรรษา ออกพรรษาขึ้นมามันก็มีประเพณีวัฒนธรรมของเขา ถ้ามีประเพณีวัฒนธรรมของเขา เพราะว่าธรรมและวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้อนุญาตเอง ให้บวชพระ บวชพระเป็นสงฆ์ พอเป็นสงฆ์ขึ้นมาแล้วให้ลงอุโบสถ ให้มีการเข้าพรรษา ให้มีการออกพรรษา นี่คือประเพณีวัฒนธรรม เป็นประเพณีถูกต้องชอบธรรม ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

แล้วเราก็ทำของเรา นี่ก็เป็นวัฒนธรรม เป็นประเพณี ได้บุญได้กุศลใหม่ ได้ ได้บุญกุศลของเราก็เป็นบุญและเป็นบาปไป ถ้าได้ทำบุญกุศลทำถูกต้องดีงามก็เป็นบุญกุศล ถ้าทำตามกิเลสตัณหาความทะยานอยากทำให้มันผิดพลาด ทำให้มันขัดมันแย้งขึ้นไป มันก็เป็นอกุศล ถ้าอกุศลมันก็เป็นบาปเป็นกรรมไป

เวลาจะเอาจริงเอาจังขึ้นมา เราจะฝึกหัดในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติพอเป็นพิธี เห็นใหม่ พิธีๆ ดุสิ เวลาวันเกิดของคนผู้ใหญ่หรือมีงานใหญ่งานโต เห็นใหม่ เขาจะมีการรำเปิด รำอวยพร เห็นใหม่ เขารำดูฉาย รำดูฉาย ดูฉาย เพราะอะไร เพราะมันเป็นงานมงคล งานมงคลแล้ว รำอวยพร มันก็เลยเป็นการรำดูฉาย

แล้วถ้าเวลาปฏิบัติ นั่งสมาธิ เดินจงกรม ถ้าเป็นพอเป็นพิธีนะ มันก็เป็นธรรมดูฉาย เวลาธรรมดูฉายๆ มันเป็นพิธีเฉยๆ มันประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมมันได้บุญได้กุศล แต่เวลาจะประพฤติปฏิบัติไป เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วล้มลุกคลุกคลานขึ้นมาบอก “ปฏิบัติปฏิบัติแล้วไม่ได้ผลตอบแทนสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น” เวลาเรายืนยันว่าการประพฤติปฏิบัติแม้แต่การรำดูฉาย เราก็เป็นการประพฤติปฏิบัติเพื่อบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลานั่งสมาธิภาวนาขึ้นมา บุญกิริยาวัตถุ กิริยา กิริยามารยาท การเดิน การนั่ง การนอน เป็นสิทธิส่วนบุคคล เป็นสิทธิของเรา แต่เราอยากจะทำประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราอยากจะทำประพฤติปฏิบัติก็เพราะเราทุกข์เรายาก คนเราเวลาทุกข์เวลายากก็ปากกัดตีนถีบเพื่อจะเอาชีวิตประสบความสำเร็จของเขา แต่เวลาประสบความสำเร็จแล้วมันก็ยังทุกข์มันยังยากต่อไปนั่นแหละ

ความทุกข์ความยากมันเป็นสิ่งจะเป็นความจริงในหัวใจของเรา มันไม่มีวันจบวันสิ้นหรือหมด เวลามันคนทุกข์คนจนมันก็ทุกข์จน เพราะมันขาดแคลนของมัน เวลาคนที่ปานกลางเขาประสบความสำเร็จในชีวิตพอประมาณ เขาก็มีความทุกข์ประจำหัวใจของเขา คนมั่งมีศรีสุขขนาดไหนเขาก็มีทุกข์ประจำหัวใจของเขา ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นความจริงโดยแน่นอนอยู่แล้ว

แต่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี่ เราก็ไม่ปฏิเสธความเป็นสิ่งมีชีวิต เรามีชีวิตของเราขึ้นมาตามความเป็นจริง เราก็มีชีวิตของเราขึ้นมาแล้ว เราจะปฏิเสธมันไม่มี หรือมันทุกข์มันยาก จะทำลายตนเองก็ไม่ใช่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ปรารถนาสิ่งนั้นเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ชนสัตว์ หรือสัตว์ชนสัตว์ก็หรือหัวใจของเราที่แหละ หรือหัวใจคนทุกข์ๆ ยากๆ นี่แหละ หรือหัวใจคนที่เป็นปุถุชนคนหนานี่แหละ

เวลาพุทธกิจ ๕ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเล็งญาณฯ เล็งญาณว่าใครมีอำนาจวาสนาหรือไม่ ถ้าใครมีอำนาจวาสนาหรือไม่ เขาได้สร้างบุญได้สร้างกุศลของเขามา เวลาแสดงธรรมเขามีโอกาสใด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมต่อเมื่อถ้าเป็นประชาชนทั่วไป อนุบุพพิภพมาก่อน แต่ถ้าเล็งญาณแล้วคนคนนั้นเขามีอำนาจวาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปโดยฤทธิ์จะแสดงอริยสังขเลย ทุกข์ เหตุที่เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ไฉ

เวลาผู้ที่มีอำนาจวาสนามา **“เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง แล้วกลับมาถอนอัตตานุ-ทิฏฐิ”** ใ้คนที่ไปรู้ไปเห็นว่าว่าง ถอนมันให้ได้

แล้วไปบอกคนทั่วไป คนทั่วไป “เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง” “อ้อ! พระพุทธศาสนา สอนถึงแก่น้อยสันโดษ” ผู้ที่เป็นฝ่ายปกครองเขาบอกว่า “พระพุทธศาสนาสอนอย่างนี้ทำให้ประชาชนชี่เกียจ เกียจคร้าน แล้วเขาจะทำมาหากินอย่างไร พระพุทธศาสนาต้องสอนให้ขยันหมั่นเพียรสิ” พระพุทธศาสนาสอนให้ขยันหมั่นเพียร แล้วขยันหมั่นเพียร ขยันหมั่นเพียรโดยกิริยา ขยันหมั่นเพียรโดยหน้าที่การงาน นั่นก็ขยันหมั่นเพียรเพื่อหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง

แต่ถ้าจิตใจของคนที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเล็งญาณว่าเขามีอำนาจวาสนา เขาเข้าใจของเขา องค์สมเด็จพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้าถึงให้มองว่า **“สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นความว่าง มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น มันเป็นความว่างเปล่า ความว่างเปล่าจากผลประโยชน์ ความว่างเปล่าจากความยึดมั่นถือมั่น แล้วถ้าจิตใจมันมีสัจจะความจริงมันมองโดยข้อเท็จจริงของเขา”**

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ ทำไมพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมละ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นในหัวใจของพระอัญญาโกณฑัญญะ **“เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง”** ถ้ามันไม่เกิดขึ้นจากหัวใจ หัวใจที่มันไม่มีสัจจะมีความจริง อะไรว่าง ว่างตรงไหน ว่างอย่างไร

แต่ถ้าจิตใจของคนที่เป็นธรรมๆ ทีมีอำนาจวาสนา มันอยู่ที่วาสนาของคน ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ มีพระอัญญาโกณฑัญญะองค์เดียวเท่านั้นที่มีดวงตาเห็นธรรม “สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา” สิ่งทั้งหลายทั้งปวง สิ่งทั้งหลายทั้งปวงคือมีสติมีปัญญาใคร่ครวญเป็นสัจจะความจริง แทงทะเลดู เห็นไหม

เวลาพระสารีบุตรถามพระอัสสชิ ใครเป็นอาจารย์ของท่าน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอาจารย์ของท่าน ให้เทศนา-ว่าการให้ฟังใจ “เราเป็นผู้บวชใหม่ เราไม่รู้ธรรมกว้างขวาง”

“ไม่ต้องพูดมากก็ได้”

ผู้ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอบรมบ่มเพาะสั่งสอนมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” มันต้องมีเหตุ มีที่มาที่มีไป มีข้อเท็จจริงทั้งสิ้น มันไม่ลอยมาจากฟ้า มันไม่ใช่ธรรมคุณฉาย ให้นำใจเองเออเอง เป็นไปไม่ได้

บอกให้พระอัสสชิแสดงธรรม “หน้าที่ของเรา เราจะแทงทะลุ แทะตลอดธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยปัญญาของเรา” เวลาพระอัสสชิแสดงธรรม พระสารีบุตรมีดวงตาเห็นธรรมเลยละ ถ้ามันมีสัจจะมีความจริง เห็นใหม่

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเล็งญาณๆ เล็งญาณเพื่อ เพื่อดูว่าเขามีอำนาจวาสนาหรือไม่ คำว่า “อำนาจวาสนา” อยู่ที่เรานี้แหละ อยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมใจ เข้าพรรษา ออกพรรษา ถ้าเข้าพรรษา ออกพรรษา เขาศึกษาค้นคว้า เขาศรัทธา เขามีความเชื่อมั่นของเขา เขาได้สร้างบุญ ได้สร้างกุศลของเขา เห็นใหม่ สร้างบุญสร้างกุศลของเขา หัวใจของเขาก็เบิกบาน ถ้าหัวใจเขาเบิกบาน ถ้าเขามีวาสนาเขาก็จะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ เพราะเวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ นั่งสมาธิภาวนา มันทุกข์หรือมันสุขละ เวลาเริ่มต้นปฏิบัติมันทุกข์หรือมันสุขละ

ถ้ามันประพฤติปฏิบัติถ้ามีวาสนา ผู้ที่มีวาสนาประพฤติปฏิบัติใหม่ มันนั่งสมาธิได้สมาธิจริงๆ มีความสุข แล้วเวลามันคลายออกมา แล้วถ้าอยากได้อีกละ เป็นความทุกข์ พอมันทำแล้วไม่ได้ละ นั่นก็เป็นความทุกข์ แล้วมันสุขมันทุกข์เพราะอะไรละ เพราะกิเลส เวลากิเลสมันหลับ กิเลสมันยังไม่ยึดมั่นถือมั่น มันยังไม่เกิดไม่ขวาง เราก็ทำสมาธิได้ แต่ถ้าวันไหนกิเลสมันตื่นขึ้นมา กิเลสมันงัวเจียนขึ้นมาะ มันสงสัยไปหมด เวลาถ้ามันสงสัยไปหมด ปฏิบัติมันก็ทุกข์มันก็ยากของมันใจ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านถึงเน้นตรงนี้ ข้อวัตรปฏิบัติก็เพื่อตรงนี้ ก็เพื่อหัวใจ เห็นใหม่ ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องอยู่ของใจ เป็นเครื่องอยู่ของใจ ถ้าหัวใจมันติดมันตัน

หัวใจมันไม่มีทางออก เราก็มีวัตรปฏิบัติเป็นยึดมั่นถือมั่นไว้ เอาสิ่งนี้ให้มันเกาะเกี่ยว ไม่ให้มันคิดไปเรื่องอื่นใด เครื่องอยู่ของใจๆ แล้วถ้ามันทำสงบระงับของมันเข้ามาได้ เห็นไหม นั่นนะตัวมันเป็นตัวของมันเอง เป็นอิสระในตัวของมันเอง สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้ามันทำเป็นข้อเท็จจริงใจ

แต่ถ้าเป็นธรรมจรรยาๆ ธรรมจรรยา มันข้อมูลเท็จ ข้อมูล ข้อมูลที่เป็นเท็จ ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ข้อมูลที่เป็นเท็จตรงไหน ข้อมูลที่เป็นเท็จเพราะมันอวิชชา อวิชชามันบ่อน้ำให้ อวิชชาเป็นคนชี้หน้า ถ้าอวิชชาเป็นคนชี้หน้าคือมันไม่รู้ ไม่รู้ในอะไร ไม่รู้ในหัวใจของตน แต่มันไปรู้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปริยัติ แต่ความเป็นจริงมันไม่เกิดขึ้นในหัวใจของตน

ถ้าความเป็นจริงมันเกิดขึ้นในหัวใจของตน ถ้ามันข้อเท็จจริงมันเกิดขึ้นในหัวใจของตน มันเป็นสติ เป็นสมาธิ เป็นปัญญา แล้วถ้าจิตมันเป็นสมาธิขึ้นมาตามความเป็นจริงของมัน มันยังมีหัตถ์จรรยในหัวใจของตน ถ้ามันหัตถ์จรรยในหัวใจของตน เราปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่มันเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมาในหัวใจของเรา ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริง

ถ้ามันไม่เป็นข้อเท็จจริง เห็นไหม นี่ธรรมจรรยา ธรรมจรรยาข้อมูลเท็จทั้งนั้น ข้อมูลเท็จมันหลอกหลวงตัวมันเองใจ พุทโธก็ไม่ต้อง ไม่ต้องกำหนดพุทโธ เพราะพุทโธมันมีอยู่แล้ว เวลาเราใช้สติปัญญาไปแล้ว เราวางแล้วๆ เห็นไหม เราวางแล้วมันเป็นธรรม

เราวางอะไร? วางตรงไหน?

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ “โมฆราช เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง” ถ้ามองเป็นความว่าง ถ้ามีสติปัญญามองเป็นความว่าง มันก็ว่างหมด แล้ววางอะไร แล้วใครเป็นคนวาง วางสิ่งใดแล้วกลับมาถอนอัตตานุปฏิฐิ ถอนตัวตน ถ้ามันทำอย่างไร

ถ้ามันเป็นความจริงๆ เห็นไหม เวลาปฏิบัติธรรมตามเป็นจริง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมแล้วสอนโมฆราช แล้วโมฆราชถ้าพิจารณาของเขา เขามีอำนาจวาสนาของเขา เขาทำของเขาได้ของเขา มันเป็นข้อเท็จจริงในใจของเขา

แต่เวลาเราศึกษาค้นคว้ามา ข้อมูลนั้นใครเป็นคนสร้างขึ้น ก็เลสของเรา พอกิเลสของเรา มันก็ว่างๆ โลกนี้มันว่างอยู่แล้วไง มันว่างๆ ว่างอะไร หลักเกณฑ์มันไม่มี ถ้าไม่มีขึ้นมา จิตตภาวนา เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะๆ คนเราเกิดมามีกายกับใจๆ ร่างกายของเรามันมีใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว ถ้าใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว ความรู้สึกนึกคิดของเรามันอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิด มันเป็นนามธรรม แต่นามธรรมมันก็อาศัยอยู่ในร่างกายนี้

เวลาศึกษาค้นคว้าขึ้นมาแล้วเราจะสงบระงับเข้ามา เราจะฝึกหัดทำความสงบของใจๆ ถ้าใครเคยทำความสงบของใจแล้ว ถ้ามันทำได้ ทำได้ของมัน เห็นไหม เรายังนึกถึงอารมณ์ของเรา เราวางอารมณ์อย่างไร ถ้ากำหนดพุทโธกำหนดอย่างไร เวลาเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิๆ เพราะพุทโธแล้วก็ได้ ทำสิ่งใดแล้วก็ได้ มันคือมันด้าน มันคือมันด้านก็ว่าสนาของคนนี้แหละ

แต่ถ้าเวลามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เห็นไหม เรามีสติ มีปัญญา เรามีการศึกษา ถ้ามีการศึกษาขึ้นมาแล้วเราจะใช้ปัญญาของเรา เพราะปัญญาของเรา กิเลสที่มันลุ่มๆในหัวใจมันไม่ยอมรับถึงการกำหนดการบริการ เพราะการบริการมันบอกมันไม่มีเหตุไม่มีผล ถ้ามันจะมีเหตุมีผลขึ้นมามันต้องใช้สติใช้ปัญญาใคร่ครวญ ถ้าสติใช้ปัญญาใคร่ครวญ มันก็ใคร่ครวญในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ

เวลาเรามีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมา มันมีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมาเกิดจากกิเลสของเรา เกิดจากความรู้สึกของเรา เกิดจากตัณหาความทะยานอยาก ตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ความอยากได้อยากดีมันก็เป็นตัณหาอันหนึ่ง แต่ถ้าเป็นหน้าที่การงานของเรา การเลี้ยงชีพมันเป็นตัณหาหรือไม่ ถ้าเป็นตัณหาขึ้นมาเราดเว้น เราละหมด แล้วเราไม่แสวงหาสิ่งใดมาเพื่อยังชีพเลย ชีวิตนี้อยู่ได้อย่างไร

แต่ถ้าเราทำหน้าที่การงานของเราโดยข้อเท็จจริงของเรา อันนี้ไม่ใช่ตัณหาความทะยานอยาก มันเป็นหน้าที่ ถ้าหน้าที่แสวงหาขึ้นมา เห็นไหม เพื่อออกมทรัพย์ไว้ เงินของเรา ถ้าเรามีของเราแล้วเราใช้จ่ายของเราได้ เรามีพอประมาณแล้วเราจะออกประพฤติปฏิบัติอันอื่นเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าเราแสวงหาสิ่งใดมาแล้วเรามีเงินอยู่ ๑ บาท เวลาการกระทำแล้วมันต้องเพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ

คนมีเงินๆ บอกให้เงินทำงานแล้ว แล้วถ้ามันไม่ออกเงยขึ้นมาเห็นใหม่ มันมีความทุกข์แล้ว นี่
ต้นหาความทะยานอยาก เพราะมันเป็นการคาดการณ์หมาย มันเป็นการอยากได้ใจ

วิภาวต้นหา สิ่งใดที่ไม่ต้องการ เราไม่ต้องการความทุกข์ เราไม่ต้องการสิ่งที่ไม่พอใจ เรา
ไม่ต้องการสิ่งที่ชีวิตของเราไม่ต้องการสิ่งใดเลย เราจะปฏิเสธหมด ปฏิเสธมันก็เป็นไปไม่ได้
วิภาวต้นหา ต้นหา ภาวต้นหา วิภาวต้นหา สิ่งที่ต้องการ ภาวต้นหา วิภาวต้นหา ถ้าเป็นสิ่งที่ว่า เห็น
ใหม่ อพยากฤต เราอยู่เฉยๆ เรารับรู้เฉยๆ นั่นก็เป็นต้นหา ถ้ามันเป็นกิเลส มันเป็นกิเลสหมดละ
พอมันเป็นกิเลสหมดแล้ว เราจับต้นชนปลายไม่ได้ใจ เห็นใหม่ ข้อมูลเท็จ

ถ้าข้อมูลเท็จ ข้อมูลมันหลอก กิเลสมันหลอกเราทั้งสิ้น เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติไป สิ่ง
นี้มันเป็นข้อมูลเท็จ ข้อมูลเท็จเพราะอะไร เพราะอวิชา เพราะความไม่รู้ของเรา เพราะความไม่
รู้ของเรามันเกิดขึ้น เพราะความไม่รู้ของเรามันครอบงำอยู่แล้ว **อวิชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาร**
า ปจฺจยา วิญญานํ เราจะมีความรู้สึกนึกคิดมากน้อยขนาดไหน มันมาจากอวิชาทั้งสิ้น มัน
เป็นข้อมูลเท็จ แล้วเราใช้ข้อมูลเท็จในการใช้สติปัญญาไป เราข้อมูลเท็จ ใช้เอกสารเท็จ การ
ประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันก็เลยเป็นธรรมชุณฺดา ชุณฺดาอยู่ นั่นมันไม่เข้าสู่ข้อเท็จจริง

แต่ถ้าเราฝึกหัดของเราโดยข้อเท็จจริงของเรา เราพยายามทำความเข้าใจเราเข้ามา
ถ้าใจสงบระงับเข้ามาแล้ว เห็นใหม่ ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเป็นสัมมาสมาธิมันสุขมันสงบของมัน
ถ้ามันสุขสงบของมัน คนที่เขาไม่มีอำนาจวาสนาของเขา เขาคิดว่าสัมมาสมาธินี้เป็นนิพพาน

เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านบอกว่าท่านติด เวลาพระที่ประพฤติปฏิบัติ ปฏิบัติไม่เป็น
แล้วมันจะติดในสมาธิ ติดในสมาธิคือติดในความสงบในใจดวงนั้น แล้วสุขสงบในใจดวงนั้น
จะมีมากน้อยขนาดไหน มันก็ติดของมันอยู่ขนาดนั้น ถ้ามันติดขนาดไหน เวลาถ้ามันคร่อมตอ
คร่อมตอ เห็นใหม่ คร่อมตอก็คร่อมอวิชาไว้ทั้งหมดเลย

เวลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพฤติปฏิบัติอยู่ ๖ ปี กับไปศึกษากับ
ฤาษีชีไพรก็อย่างนี้ ฤาษีชีไพรเขาก็ประพฤติปฏิบัติของเขาอยู่แล้ว เห็นใหม่ อุทกดาบส อาพา
รดาบสทำสมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ ได้ แต่เขาไม่สามารถยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้เพราะเขาไม่มีอำนาจ

วาสนา แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรม มันเป็นไปไม่ได้ที่ใครๆ จะมารู้ได้ เป็นไปไม่ได้เลย

การตรัสรู้เองโดยชอบมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระปัจเจกพุทธเจ้า สิ่งที่มีมันเป็นความจริงๆ ขึ้นมา มันเกิดทางสายกลางในพระพุทธศาสนา เกิดมรรค ๘ เกิดอัสวัภยญาณทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นข้อเท็จจริง เวลาอบรมบ่มเพาะสั่งสอนขึ้นมา เห็นใหม่ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติของเขา ขึ้นมาเขาต้องมีอำนาจวาสนาของเขา ถ้าเขาทำความสงบของใจของเขาเข้ามาได้ ถ้าใจสงบเข้ามาได้ ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ เห็นใหม่ เวลายกขึ้นสู่วิปัสสนา นั่นนะสิ่งที่วิปัสสนาๆ ยกขึ้นสู่วิปัสสนาไป

แต่ถ้าคนวิปัสสนาไม่เป็นมันทำของมันไม่ได้ มันก็ติดในสมาธินั้น ถ้าติดในสมาธินั้นเวลาถ้ามันฝึกหัดใช้ปัญญาๆ เห็นใหม่ เพราะอะไร เพราะมันเป็นมิจฉาไป เวลามันออกมิจฉาแล้วมันก็จะออกไปตามที่กิเลสมันบ่อนให้ มันก็เป็นปฏิบัติพอเป็นพิธี มันก็เลยเป็นธรรมชอุบายๆ มีแค่พิธีกรรม มีแต่พิธีกรรมที่ทำนั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นๆ มันไม่เกิดขึ้น มันไม่เกิดขึ้นในทางสายกลางในพระพุทธศาสนา มันเกิดขึ้นโดยกิเลสไป มันเกิดขึ้นโดยอวิชาครอบงำไป

ฉะนั้น เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วมันไม่ได้ผลตามความจริง ไม่ได้ผลตามความจริงนะ จิตใจมันอ่อนแอ จิตใจไม่มีวุฒิภาวะ ไม่มีมาตรฐานที่จะสามารถเดินมรรค สามารถให้เกิดมรรคเกิดผลขึ้นมาในใจของตนได้ ถ้ามันพยายามประพฤติปฏิบัติให้เกิดมรรคเกิดผลของหัวใจของตนขึ้นมา ถ้ามันไม่ได้ เราก็ปฏิบัติบูชาองค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เราทำความสงบใจเข้ามา ทำใจของเราสงบเข้ามา ถ้ามันมีกำลังของมัน เห็นใหม่ น้อมไป เวลาถ้ามันน้อมไปนะ น้อมไปเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง ถ้ามันน้อมไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง แล้วถ้ามีสติมีปัญญามันจับต้องของมันได้มันสะเทือนกิเลส ถ้ามันปฏิบัติตามข้อเท็จจริง มันไม่ได้ธรรมชอุบาย มันมีที่ไปที่ไป มันมีเหตุผลของมัน สิ่งที่มีเหตุมีผล มีเหตุมีผลเพราะว่าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าไป

เราเป็นปุถุชนคนหนาๆ เวลาปุถุชนคนหนานะ เวลาเราพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เราพยายามจะทำความสงบใจเข้ามาก่อน ถ้าเป็นธรรมชอุบายมันบอกว่า “ใช้สติ ใช้ปัญญา แล้วถ้า

เราวางหมดแล้วมันจะเป็นธรรม ธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม” มันธรรมชួយฉายเพราะมันเป็นพิธีกรรม มันเป็นพิธีกรรมเหมือนกับเขารำชួយฉาย รำชួយฉายเขาก็รำอวยพรไป

รำอวยพร รำเพื่อเป็นมงคลชีวิต รำเพื่อเป็นกิจกรรม ถ้ากิจกรรมจบสิ้นแล้วก็คือการจบ สิ้นนั้นไป แล้วการจบสิ้นนั้นเวลาจะรำชួយฉายก็ต้องฝึกหัดของเขาเหมือนกัน เขาต้องฝึกหัดของเขา เขาต้องฝึกซ้อมของเขา เขาต้องมีเครื่องนุ่งห่มของเขา เขาต้องทำของเขาขึ้นมาเหมือนกัน ฉะนั้น เวลาทำแล้ว เขาก็เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นการประเพณีปฏิบัติไฉ

ถ้าปฏิบัติพอเป็นพิธี เห็นไหม ถ้าเราวางหมดแล้ว วางอารมณ์ เราก็คิดอารมณ์ของเรา แล้วเราก็วางอารมณ์ของเรา มา แล้วธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม ดั้งเดิมตรงไหน มันไม่มีสิ่งใดเป็น ข้อเท็จจริงเลย มันเลยกลายเป็นปฏิบัติพอเป็นพิธี แต่เพราะความอำนาจวาสนาของตนอ่อนแอ ไม่มีสักจะไม่มีความจริงในใจของตน มันก็เลยเป็นธรรมชួយฉาย แล้วรำชួយฉายแล้วกิเลสตัดหา ความทะยานอยากมันไม่ได้แต่จะต้องเลย

กิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจของตนไม่ได้แต่ะ ไม่ได้ต้อง ไม่ได้รู้ ไม่ได้เห็นสิ่ง ใดๆ เป็นข้อเท็จจริงทั้งสิ้น การรำชួយฉายเพื่อเอาอกเอาใจ เห็นไหม เพื่อความดำรงชีวิตกับผู้ที่ ได้รับการอบรมบ่มเพาะ มันก็เป็นแค่พิธีกรรม แต่! แต่ถ้ากิเลสมันแสดงออก กิเลสมันแสดงออก เพราะมันก็โลกธรรม ๘ ใจ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ ยศถาบรรดาศักดิ์ต้องการสิ่งที่เป็น เรื่องโลกๆ มันไม่ใช่สิ่งที่เป็นการชำระล้างหรือละกิเลสไฉ

แต่ถ้าเวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านให้ฝึกหัดๆ ถ้าคนมีอำนาจวาสนาเขาจะเริ่มต้น อย่างนี้ เริ่มต้นจากการทำความสงบของใจเราเข้ามาก่อน ถ้าใจมันสงบไม่ได้เราก็พยายามต่อสู้ เราก็พยายามฝึกหัดประเพณีปฏิบัติควบคุมดูแลหัวใจของตน ควบคุมดูแลหัวใจด้วยสติไฉ

เวลาพระปฏิบัติ เห็นไหม เวลาเขามีสติมีปัญญาของเขา เขาจะควบคุมอารมณ์ของเขา เพราะอารมณ์ตัวนั้นมันคือการฟุ้งซ่าน มันเป็นเหยื่อล่อ มันเป็นการให้เราเคยชินกับความ ประมาทเลินเล่อกับการที่ไม่ควบคุมดูแลหัวใจของตน ถ้าเราเห็นโทษของมันๆ เพราะมันทำให้ เราทุกข์เรายาก เพราะมันๆ เพราะมัน กิเลสมันเป็นตัวเป็นตนจริงๆ

เวลาพระสารีบุตรเฝ้า ถวายงานพัตองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าอยู่ แล้วเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนา-ว่าการหลานพระสารีบุตร ที่จะมาต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าว่า “เราไม่พอใจสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น เราไม่พอใจสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น” เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตอบโต้เขาว่า “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอนั้นก็คือวัตถุอันหนึ่ง”

วัตถุอันหนึ่งเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้เทศนาว่าการ เป็นผู้โต้แย้งกับ หลานพระสารีบุตร เพราะหลานพระสารีบุตรนั้นใช้อารมณ์ ใช้อารมณ์ถึงความไม่พอใจ แต่ไม่กล้าพูดตรงๆ เพราะเกรงกลัวองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงไปบอกไม่พอใจไฉน ไม่พอใจไฉน แต่องค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้ารู้ว่าเขาจะมาต่อว่า เขาจะไม่พอใจ เพราะว่าญาติพี่น้องของพระสารีบุตรมาบวชกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดไป

“ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอก็ต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอก็เปรียบ ไม่เปรียบละ เพราะอารมณ์ของเธอเป็นเหมือนวัตถุอันหนึ่งเลย”

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าความฟุ้งซ่าน ความรู้สึกนึกคิดของเรา มันเป็นนามธรรม ไซ้! มันเป็นนามธรรมเพราะสติปัญญาเราไม่เท่าทันใจ แต่ถ้าเราฝึกหัดๆ จนเรามีความชำนาญของเราขึ้นมา ถ้าจิตมันสงบระงับขึ้นมา จิตมันสงบระงับเข้ามามันเป็นอิสระ แล้วถ้ามันโน้มไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันเป็นสัจจะเป็นความจริง มันเป็นวัตถุอันหนึ่ง มันจับต้องของมันได้ มันรู้ของมันชัดๆ ใจ ถ้ารู้จักของมันชัดๆ เห็นใหม่ นี่สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน สมถกรรมฐานคือทำความสงบของใจเราเข้ามา ทำความสงบของใจเราเข้ามา

เพราะเราพระปฏิบัติ เราพระกรรมฐาน เรามีครูมีอาจารย์ของเรา ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านประพฤติปฏิบัติไปแล้ว เราเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ของเรา เวลาบวชเป็นพระๆ บวชเป็นพระเห็นใหม่ ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา เรามีความเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถ้าเรามีความเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เชื่อมั่นในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม เราเชื่อมั่นอยู่แล้ว พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ฯ สมมุติสงฆ์มันมีอยู่แล้วทั่วไป

ถ้าสมมุติสงฆ์มีอยู่ทั่วไป เห็นไหม ถ้าเราบวชมาเป็นพระ เราก็เป็นสมมุติสงฆ์เหมือนกัน เราก็แสวงหาครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าครูบาอาจารย์ของเราท่านเป็นหลักเป็นเกณฑ์ขึ้นมาให้เรา คอยชี้คอยแนะ คอยให้เราคัดเลือกสิ่งใด เห็นไหม เราก็จะพิสูจน์ในหัวใจของเรา การพิสูจน์ในหัวใจของเรานั้นคือภาคปฏิบัติ ภาคปฏิบัติ ปฏิบัติเพื่ออะไร ปฏิบัติเพื่อหัวใจของตบใจ ถ้าปฏิบัติเพื่อหัวใจของตบใจ เราก็พยายามทำความสงบใจเข้ามา

ถ้าใจมันสงบระงับเข้ามา เห็นไหม สงบเข้ามา เราก็พยายามปฏิบัติซ้ำ การปฏิบัติซ้ำๆ เพื่อความชำนาญ ถ้าเพื่อความชำนาญ เราก็จะรักษา รักษาความสงบของใจเข้ามาได้ พอใจมันสงบมันก็มีความสุขของมัน **ใจสงบแล้ว ทำสมาธิได้พอลงพอกิน พอลงพอกินคือรักษาหัวใจของเราได้** ถ้ารักษาหัวใจเราได้ นี่ฝึกหัดๆ แล้วพยายามฝึกหัดใช้ปัญญา

การฝึกหัดใช้ปัญญาๆ ใช้ปัญญาโดยทั่วๆ ไป ใช้ปัญญาได้ตอบถามถึงการดำรงชีพความเป็นชีวิตของเรา ความเป็นพระของเรา ความเป็นพระเป็นพระมาตั้งแต่เมื่อไร ถ้าเป็นพระขึ้นมาแล้วเป็นพระเพราะเหตุใดต่างๆ เราฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญา

ถ้าการฝึกหัดใช้ปัญญา เวลาถ้าใช้ปัญญา เราฝึกหัดแล้วเราวาง แล้วเรามากำหนดพุทโธ หรือเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันจะทำได้ดีขึ้น ทำได้ดีขึ้นเพราะมันมีแนวทาง จากที่ป่ารกชัฏ ชาวนา ชาวนาที่เขาจะทำนา ทำนาของเขา เขาต้องปรับพื้นที่ของเขา ป่ารกชัฏที่เราจะทำเป็นนา เราก็ต้องปรับพื้นที่ของของเราเพื่อจะทำได้เป็นทีนาๆ เพื่อทำที่ไร่ทีนาได้

หัวใจของเราๆ มันสกปรกโสโครกไปด้วยกิเลสตัณหาความทะยานอยากทั้งสิ้น อารมณ์ความรู้สึกของมัน จิตของมนุษย์เปรียบเหมือนช้างสารที่ตกมัน เวลาอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นมาในหัวใจมันไม่ฟังใครทั้งสิ้น แล้วมันแสดงของมันออกไปโดยธรรมชาติของมัน

ความโลภ ความโกรธ ความหลงใจ เวลามันหลงใจในความรู้สึกนึกคิดของตน มันก็หลงของมันไป ไม่มีใครหลอก มันก็พร้อมที่จะหลงอยู่แล้ว เวลาความโลภๆ อยากได้ อยากดี อยากเป็น มันก็ไม่สมความปรารถนาทั้งสิ้น เวลาไม่มีสิ่งใดที่มากระทบหัวใจของมัน มันไม่พอใจ มันโกรธขึ้นมา นี่ความโลภ ความโกรธ ความหลงในหัวใจ โทสะคคินา โมหคคินา เห็นไหม มันเป็นไฟเผาหัวใจทั้งสิ้น

ถ้าเรามีสติมีปัญหาพยายามทำความเข้าใจเข้ามา ทำความสงบของใจ ใจที่มันเป็นโทสะคึก โมหะคึก เป็นไฟที่มันจะเผาเผา มันจะมอดลง ถ้ามันจะมอดลง เห็นไหม โดยสติ โดยปัญญาขึ้นมา พอไฟมันมอดลงแล้วมันจะเหลืออะไร ก็เหลือธาตุรู้ไง ถ้ามันเหลือธาตุรู้เราก็ฝึกหัดของเราอย่างนี้ เราจะรู้ เราจะเห็นของเรา “อารมณ์ความรู้สึกของเขอบริียบเหมือนวัตถุอันหนึ่ง” มันรู้มันเห็นของมัน มันจับต้องสิ่งที่เป็นนามธรรมๆ ทุกคนว่าเป็นนามธรรม เราก็ว่าเป็นนามธรรม แต่มันเป็นนามธรรมเพราะมีสติเท่าทันมัน

ถ้ามีสติเท่าทันมันแล้ว เพราะสติเท่าทันแล้วมันมีค่าปริกรรมมีการกระทำ ใจมันกระทำๆ ใจมันกระทำเพื่ออะไร พุทโธๆ กระทำเพื่ออะไร กระทำเพื่อให้ตัวมันเป็นพุทโธซะเอง เพราะคำว่า “สมมุติ” เราท่อง เรานึก ปริกรรม องค์ของสมาธิ วิตก วิจาร์ ปิติ สุข เอกัคคตารมณ์ เริ่มต้นมัน วิตกวิจาร์ๆ พุทกับโธๆ วิตกวิจาร์ๆ ใจมีการกระทำ เราก็ปรับพื้นที่ใจ เวลาป่ารกชัฏขึ้นมา เราจะทำเป็นไรน่าขึ้นมาเราต้องปรับพื้นที่ของเราใจ แต่ใช้นั้นมันจะปรับพื้นที่มันมีปามีต้นไม่มีต่างๆ ให้เห็น มันออกแรงพื้นมันใจ

แต่เวลาพุทโธๆ มันก็กำหนดปริกรรมหัวใจของตน ทำปริกรรมขึ้นมาให้ปรับหัวใจของตน มันก็เหมือนกับปรับไร่ปรับนา นั่นนะ มันก็เหมือนตัดต้นไม้เพื่อจะปรับพื้นที่นั่นแหละ แต่ใช้นั้นมันเป็นกิเลสค้นหาความทะยานอยาก เราไม่รู้ แล้วเวลาพุทโธๆ พุทโธเพราะมีศรัทธามีความเชื่อ ถ้ามีศรัทธามีความเชื่อของเรามีการกระทำของเรา ถ้ามีการกระทำของเรา พุทโธบ่อยครั้งเข้า มีค่าปริกรรมบ่อยครั้ง มีนวักรรมมีการกระทำ ถ้าจิตมันสงบเข้ามาได้ มันเป็นข้อเท็จจริง

มันไม่ใช่ธรรมชฎาย ธรรมชฎายทำพอเป็นพิธี แล้วก็ข้อมูลเท็จ ข้อมูลลวง ลวงจากกิเลสค้นหาความทะยานอยากแล้วก็ไหลไปตามแต่กิเลสมันจะชักนำไป แต่ถ้ามีวาสนาสิ่งนั้นโลกเขามีอยู่แล้ว แล้วที่เราไม่ต้องปฏิบัติ เราก็ตรรกะ เราก็เข้าใจได้ แต่ข้อเท็จจริงมันเป็นปัจเจก ตั้ง เป็นสันทิฎฐิโก มันเป็นเฉพาะตนๆ ใจ ปัจเจกตั้งรู้เฉพาะตน นี่สันทิฎฐิโก เราจำกัดได้เฉพาะหัวใจของเรา

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “อานนท์ เราเอาแต่ของเราไปเท่านั้น พระพุทธรูปพระธรรม” เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม ก็ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่มันกังวานขึ้นมากกลางหัวใจของพระอัญญาโกณฑัญญะ พระสารีบุตร

พระโมคคัลลานะถ้าทำความเป็นจริง เห็นใหม่ พระสารีบุตรเวลาบอกว่าไม่เชื่อพระพุทธเจ้า มีคนไปฟ้องพระพุทธเจ้าว่าพระสารีบุตรพูดอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกพระสารีบุตรมาเลย “เธอว่าอย่างนั้นจริงๆ หรือ” “จริง”

มันต้องเชื่อใคร ความเชื่อคือศรัทธา ศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้ แต่เพราะศรัทธาความเชื่อมันลากเราขึ้นมาให้ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ แต่เวลามันเป็นข้อเท็จจริง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ เทศนาว่าการหลานพระสารีบุตร “ไม่พอใจสิ่งใด เธอก็ต้องไม่พอใจอารมณ์ ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอก็เปรียบวัตถุอันหนึ่ง” พระสารีบุตรถวายฟังเทศน์อยู่นี้บรรลุเป็นพระอรหันต์เลย

ถ้าพระอรหันต์ พระอรหันต์เพราะพระสารีบุตรก็จับต้องได้เหมือนกัน รู้เท่าทัน เห็นเหมือนกัน แล้วใช้สติใช้ปัญญาไป วิปัสสนาแทงทะลุสัจจะความจริง ทะลุวิชาในใจของพระสารีบุตร มันเป็นข้อเท็จจริงในใจของพระสารีบุตรนี่จะไปเชื่อใคร ไม่เชื่อ! ถ้ามันไม่เชื่อๆ มันก็เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันทิฏฐิโกในหัวใจดวงนั้น แล้วมันเป็นข้อเท็จจริงในหัวใจของพระสารีบุตรไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกมา เพราะพระมาฟ้องว่าพระสารีบุตรพูดอย่างนั้น เวลาเรียกมาต่อหน้าแล้ว “เธอว่าอย่างนั้นจริงๆ หรือ” “จริง” “จริงเพราะอะไร” “จริง ก็ข้าพเจ้าบรรลุธรรมเอง” “เออ! ไช้”

ความจริงในใจอันนั้นที่เราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็ต้องการความจริงในใจอันนี้ ในหัวใจของเรา เราไม่ต้องการธรรมดูฉาย ธรรมดูฉายมันเป็นเรื่องมารยาสาไถยของกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก ทั้งๆ ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีอำนาจวาสนา มาฝึกหัดมาทุกข์ๆ ยากๆ อยู่เนี่ย มาฝึกมาหัดมาประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมาให้มันเป็นข้อเท็จจริงของเราขึ้นมา ไม่ให้ธรรมดูฉายมันลากออกไป ดูฉายตามแต่กิเลสมันบงการตามแต่ความพอใจของมัน แล้วบอกว่า “ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม” ฟังคำนี้มาบ่อยแล้วแบบว่ารับไม่ได้ ธรรมะมีอยู่ดั้งเดิมมันก็เป็นดั้งเดิมของธรรม ไม่ใช่ของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมัน

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน นิสมถกรรมฐานคือทำความสงบของใจเข้ามา เพราะมีครูบา-อาจารย์ของเรา มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น

ท่านประพฤติปฏิบัติตามข้อเท็จจริงของท่านนี้สิ้นกิเลสไป มีเหตุมีผล บุคคล ๔ คู่ คู่ ๑ คู่ ๒ คู่ ๓ คู่ ๔ นี้บุคคล ๔ คู่ แล้วบุคคล ๔ คู่ ๘ บุคคลหรือ ไม่ใช่! ใจดวงนี้เท่านั้น

ใจของเราเวลาเริ่มต้น ปุถุชนคนหนา แม้แต่สัมมาสมาธิก็ทำไม่เป็นแล้วทำไม่ได้ด้วย แต่คนทำสมาธิได้ก็ติดในสมาธินี้อีก แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริง ปุถุชน กัลยาณชน รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร รูป รส กลิ่น เสียงนี้แหละมันเป็นตัวกวนหัวใจ รูป รส กลิ่น เสียงนี้ความพอใจ ใจมันหิวมันกระหายของมันอยู่แล้ว มันอยากไปหมด อยากได้ฟัง อยากได้ยิน อยากได้เห็น อยากได้ลิ้มรส อยากหมดละ มันอยากขนาดไหนมันก็กวนใจอยู่ขนาดนั้น

แต่ถ้ามีสติปัญญาเท่าทันมันนะ รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เสียงสักแต่ว่าเสียง รสสักแต่ว่ารส ถ้ามันเข้าใจและมันมีสติปัญญาเท่าทันมันแล้ว เก็บๆ เขินๆ มันเข้ามากวนใจของผู้ที่จะเป็นกัลยาณชนไม่ได้เลย มันอยู่นั้นแหละ มันเข้าไม่ได้หรอก เข้าไม่ได้แล้วมันเป็นสมาธิใหม่

ถ้ามีคำบริกรรมหรือสติปัญญาขึ้นมา มันจะทำสมาธิได้ง่ายขึ้นไง ปุถุชน กัลยาณชน แล้วถ้ามันโน้มไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ถ้าไม่เห็น เวลาเห็นนี่เห็นโดยธรรมดูฉาย ทำไม่จะไม่เห็นก็เห็นทุกคน ก็เห็นด้วยตาเนื้อนี่ไง ก็เห็นด้วยโลกไ้ เพราะเห็นด้วยตาเนื้อเห็นแล้วรักหรือเปล่า เห็นแล้วชังหรือเปล่า เห็นแล้วยึดมันหรือเปล่า ก็เห็น มันธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

แต่ทำความสงบของใจเข้ามาๆ ตาเห็นนะ แต่ใจมันไม่รับรู้ อยู่ข้างนอก เสียง เสียงสักแต่ว่าเสียง ถ้ามีสติปัญญามันต้องเริ่มต้นเข้าใจตั้งแต่ว่าสัมมาสมาธิ ปุถุชน กัลยาณชน ถ้าเป็นสัมมาสมาธิแล้ว สมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนา ทำไม่ต้องทำ

สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ ไม่มีสมาธิ นี่ไง ดูฉาย มันเป็นข้อมูล ลวง ใครลวงละ อวิชชามันลวง แล้วถ้าอวิชชามันลวง เราทำความสงบของใจเข้ามา เห็นใหม่ อวิชชาสงบตัวลง อวิชชาสงบตัวลงถึงเป็นสัมมาสมาธิ อวิชชาสงบตัวลง

ที่มันไม่เป็นสมาธิเพราะอวิชชามันเบ่งบาน อวิชชามันเบ่งบานเพราะอะไร ไม่พอใจๆ ไม่ต้องการ มันคิดมันขวางไปหมด อวิชชาถ้ามันเบ่งบาน ตั้งสติดีๆ ความคิดเกิดจากจิต ก็เราเป็นคนคิดขึ้นมาเองมันถึงพุ่งชาน เพราะ... เพราะมันเบ่งบานในหัวใจเราเอง ตั้งใจเย็นๆ ตั้งใจแล้ว

ปริกรรมพุทโธๆ เราจะอยู่กับพุทโธ เราจะไม่แบ่งบานไปตามที่กิเลสมันแบ่งบานท่ามกลางหัวใจ มันแบ่งบานท่ามกลางหัวใจเป็นเจ้าของจักร

ถ้าคิดโดยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก คิดได้เลย เชิญ แต่ถ้าคิดเป็นธรรมมันไม่ยอม เพราะไม่ยอมเราถึงไม่พอใจใจ เราถึงทำแล้วมันขัดแย้งกับใจเราใจ เราปรารถนา เราตั้งใจไว้ว่า ต้องการความสงบของใจ แต่ทำไมมันไม่ได้ละ ทำไมมันไม่เป็นไปอย่างที่เราปรารถนาละ ก็ ความปรารถนามันไม่ใช่ข้อเท็จจริง เห็นไหม ศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้ มันต้องเป็นข้อเท็จจริง

ข้อเท็จจริงโดยที่เราใช้สติปัญญาแทงตลอด แทงตลอดสิ่งที่ว่าสิ่งที่กิเลสมันแบ่งบาน ท่ามกลางหัวใจของตน กิเลสนะ ใจของตนนะ จากปุถุชนเป็นกัลยาณชน แล้วถ้ามันนุ่มไปเห็น สติปัญญาฐาน ๔ ตามความเป็นจริง เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันจะเข้าสู่บุคคลผู้ที่ ๑ จิตดวงนี้ จิตดวงนี้มันเป็นไป ความรู้สึกเรานี้แหละ มาตรฐานของมันจะยกขึ้นไปเลย ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง โดยที่มีกำลังมีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน

แล้วถ้ามันฝึกหัดใช้ปัญญาฯ ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญา เห็นไหม มันจะพิจารณาของมัน แล้ว ถ้ามันเห็นกาย ถ้ามันเห็นกายโดยสัมมาสมาธินะ กายมันเป็นภาพเลย แล้วให้จากอคคณินิมิต คือความเห็นเป็นภาพให้ขยายส่วน นี่การขยายส่วนเป็นไตรลักษณ์

แล้วพิจารณากายโดยไม่เห็นกายละ เราจะพิจารณากายโดยไม่เห็นกาย เราจะพิจารณากาย เห็นไหม ถ้าจิตมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เห็นธรรมๆ ธรรมคืออารมณ์ ความรู้สึก อารมณ์ความรู้สึก เราเปรียบเทียบถึงกาย ถ้าเปรียบเทียบถึงกาย กายนี้เกิดมาจาก ไหน ทางวิทยาศาสตร์นี้ไซ้ของแม่ สเปิร์มของพ่อ เวลาปฏิสนธิเกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในน้ำ ครำ ในโอปปาติกะ แล้วกำเนิดมาคิดเป็นวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ได้หมดเลย นั่นเป็นทางการแพทย์

แต่ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ เวลามันจับต้องของมันได้ มันพิจารณาโดยปัญญาที่ไม่เห็น กาย แต่มันจับต้อง มันจับต้องตรงไหน จับต้องอารมณ์ความรู้สึกของเธอเหมือนวัตถุอันหนึ่ง เปรียบเหมือนวัตถุอันหนึ่ง มันจับต้องได้ พิจารณาได้ มันสะท้อนกิเลสหมดละ เวลาถ้ามัน สะท้อนกิเลสนะ มันพิจารณาของมันไป เวลามันสะท้อนกิเลสแล้วมันพิจารณาของมันไป ถ้า

มันพิจารณาของมันไป ถ้าเป็นวิปัสสนา เวลาปัญญามันเกิด คนที่ปฏิบัติมันมหัศจรรย์กับปัญญาประเภทนี้

ปัญญาทางโลก ปัญญาทางโลกมันเป็นสัญญาทั้งสิ้น ในทางวิชาการ ในทฤษฎีต่างๆ แล้วเอามาแยกเอามาแยะนะ มันเป็นปริยัติ มันเป็นทฤษฎี

แต่ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริง เห็นใหม่ มันเกิดขึ้นมา เราจะมหัศจรรย์ความรู้สึกนึกคิดแบบนี้ แล้วเวลาความรู้สึกบุคคลคู่ที่ ๑ มันมีความมหัศจรรย์แค่ไหน ถ้ามีความมหัศจรรย์แค่ไหน สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ถ้าสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เห็นใหม่ ไม่ใช่ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิมหรือ ธรรมะมีอยู่ด้วยการประพฤติปฏิบัติ ธรรมะมีอยู่เพราะจิตของเราจะแทงตลอด แทงตลอดแบบพระสารีบุตรบอกพระอัสสชิไป

“ให้พระอัสสชิแสดงธรรมมาเถิด หน้าที่ของเราจะแทงตลอดธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยสติด้วยปัญญาของเรา”

เวลาถ้ามันด้วยสติด้วยปัญญาของเรา ถ้าจิตมันสงบเป็นสัมมาสมาธิ เรายกขึ้นสู่วิปัสสนา มันเป็นคนคู่ที่ ๑ มันก้าวเดินไป มาตรฐานคุณธรรมของหัวใจมันจะเกิดขึ้นของมัน แล้วเกิดขึ้นของมัน มันจะรู้ของมัน เวลาจักรมันเคลื่อน เวลาปัญญาภาวนา-มยปัญญา ปัญญาที่มันหมุนของมัน มันหมุนมันมหัศจรรย์ เวลามันหมุนไปนี่กองทัพกิเลสกับกองทัพธรรม

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านเทศนาว่าการ กองทัพธรรมๆ ศีล สมาธิ ปัญญา นี่กองทัพธรรมสังฆธรรมที่เกิดขึ้น กองทัพธรรมที่สดๆ ร้อนๆ กองทัพธรรมเกิดขึ้นกับปัจจุบันเดี๋ยวนี้ กิเลสมันเกิดมากกับจิตดวงนี้ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ อวิชชาครอบงำมันมาไม่มีต้นไม่มีปลาย แล้วมันฝังลึกอยู่ที่ท่ามกลางหัวใจดวงนั้น แล้วไม่มีใครเคยแก้เคยไขมันได้

มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาพระองค์แรก เทศนาว่าการได้ปัญญาวัคคีย์ ๕ องค์ เทศนาว่าการได้ยสะ เห็นใหม่ ๖๐ องค์พ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์ บ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์เพราะอะไร เพราะมีบุคคล ๔ คู่ คู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ ได้ทำลายอวิชชาครอบครวัชของมารในใจของพระอรหันต์ทั้งสิ้น

บุคคล ๔ คู่ คู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ ใจดวงเดียวเป็นได้ทั้งนั้น มาตรฐานของมัน เห็นใหม่ พระโสดาบันชำระล้างกิเลส ๒๕ เปอร์เซ็นต์ พระสกิทาคามี ๕๐ เปอร์เซ็นต์ พระอนาคามี ๗๕ เปอร์เซ็นต์ พระอรหันต์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ บุคคลคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ มีความมหัศจรรย์ เวลาพิจารณาไปแล้วมันจะเกิดสติ มหาสติ ปัญญา มหาปัญญา ปัญญา มันจะละเอียดกว่าที่เราฝึกหัด ปัญญาที่เป็นภาวนามยปัญญา เห็นใหม่ มันถึงเป็นวิปัสสนา วิปัสสนารู้แจ้งกิเลสในใจของตน มันต้องเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา มันถึงจะเป็นภาคปฏิบัติ

เวลาภาคปฏิบัติที่ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเรา เวลาปฏิบัติต่อเนื่องๆ นะ ปฏิบัติต่อเนื่อง เห็นใหม่ นักปฏิบัติอาชีพ ๒๔ ชั่วโมง ไม่มีเวลาเลยนะ เพราะเวลาที่ประพฤติปฏิบัติไปแล้ว มันจะได้ มันจะเสียของมัน มันเฉียดไปพลาดไป ต้องกลับมาทบทวนใหม่ แล้วตั้งสติของเราให้รอบคอบ เพราะสติ มหาสติ สติอัตโนมัติ ละเอียดลึกซึ้งมาก มันละเอียดลึกซึ้งเพราะมันเป็นมาตรฐานที่จิตใจมันพัฒนาของมันขึ้นไป

เวลาสติของเรา สมาธิของเรา ปัญญาของเราที่เราฝึกหัดอยู่นี้ เราฝึกหัดมาให้มันเป็นข้อเท็จจริง ให้มันเป็นความจริงขึ้นมา อย่าเป็นธรรมดูชาย ธรรมดูชายมันไม่มีข้อเท็จจริง เวลาอ้างอิง อ้างอิงปริยัติ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมวินัยเป็นศาสดาของเรา ใครก็อ้างอิงได้ เพราะเราเป็นชาวพุทธด้วยกัน

ชาวพุทธ เห็นใหม่ ชาวพุทธบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นบริษัท ๔ เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา เรามีสิทธิ ใครก็ได้ถ้าเขาศรัทธาในพระพุทธศาสนา เขาจะนับถือพระพุทธศาสนาก็ได้ แล้วเขาจะอ้างอิงอย่างไรก็ได้ แต่เวลาภาคปฏิบัติมันไม่ได้ ความจำไม่ใช่ความจริง ความจำเป็นความจำ ความจำจำไว้ เดี่ยวก็จำได้เดี๋ยวก็ลืม ความจำจำขึ้นมา เห็นใหม่ แล้วก็ใช้ตรรกะพิจารณาไป จินตมยปัญญาก็กลายเป็นธรรมดูชาย ก็เป็นการดูชายโดยข้อมูลของกิเลส ให้มันพลิกมันแปลง ล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้น

แต่ด้วยกิเลสของตน ด้วยความชอบของตนว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม เพราะอะไร เพราะก็อยากจะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ อยากเป็นพระกรรมฐาน อยากจะให้ประพฤติปฏิบัติแล้วให้ตัวเอง ตัวเองหลงไหลไปให้คนอื่นยอมรับ มันเป็นไปได้ มันไม่มีสิ่งใดเป็นข้อเท็จจริง แล้วเวลากิเลสมันพูขึ้นมานะ มันทำสิ่งใดนะ มันขัดแย้งกับข้อเท็จจริงทั้งสิ้น

แต่ถ้าเป็นธรรมนะ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี เราพยายามทำความเข้าใจความสงบในหัวใจของตน แล้วถ้ามีอำนาจวาสนา คำว่า “มีอำนาจวาสนา” มันมีโอกาสแล้วมีการกระทำให้มันเป็นจริงขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาจับพลัดจับผลูอย่างนั้น เห็นแล้วมันน่าสงสารๆ

แต่! แต่เราก็เกิดเป็นมนุษย์ไง เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราก็พยายามของเรา ทำทาน ร้อยหนพันหนไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยหนพันหนก็ไม่เท่าทำสมาธิขึ้นได้หนหนึ่ง ทำสมาธิได้ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับภาวนามยปัญญาขึ้นมาหนหนึ่งไง เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติของเราให้เป็นอำนาจวาสนาของเรา ลงทุนลงแรงนะ

๑. เราต้องเจียดเวลามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ

๒. ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะได้มรรคได้ผลขึ้นมาจริงหรือไม่ ถ้ามันได้มรรคได้ผลขึ้นมา มันเกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจเลย

แล้วเวลาครูบาอาจารย์ เห็นใหม่ ในทางอภิรกรรมเขาต้องส่งอารมณ์ๆ ในทางปฏิบัติไม่ต้อง ให้เป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา แล้วคำเดียวเท่านั้นถ้ามันเป็นจริง ถ้ามันยังไม่เป็นจริงนะ ไม่เป็นจริงเราก็พยายามสร้างสมบุญญาธิการ ปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้จิตใจดวงนี้มันมีอำนาจวาสนา ถ้ามีอำนาจวาสนาขึ้นมา เวลามันเป็นสังขจะเป็นความจริงขึ้นมา มันแทงทะลุหมดละ เพราะมันแทงทะลุกิเลสตัดค้นหาความทะยานอยากไป

บุคคลคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ เวลาคู่ที่ ๑ วิปัสสนาไปจากปฏิบัติไม่เป็น ผีกัดไป ถ้า ผีกัดๆ ถ้ามันผีกัดใช้ปัญญา ถ้าปัญญามันไม่ก้าวเดิน เราปล่อยแล้วกลับมาทำความเข้าใจเข้ามา ถ้าใจสงบระงับแล้วมีกำลังแล้ว เรากลับไปพิจารณาอีก แล้วเราไม่ทิ้งไม่ขว้าง พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ การพิจารณาปล่อยวางๆ มันขึ้นของสมาธิ ขึ้นของสมถะ ขึ้นของสมาธิ เห็นใหม่

สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ แต่ถ้าไม่มีสมาธิ เวลาปัญญาที่มันเกิดขึ้นมันเป็นโลกีย์ปัญญา ปัญญาโดยธรรมจักษุฉายทั้งสิ้น แต่ถ้ามีสัมมาสมาธิมันไม่จួយจาย มันมีเหตุมีผล มันจะแทงตลอด มันจะแทงกิเลสตัดค้นหาความทะยานอยากในใจของตนๆ แล้วมัน

พิจารณาไป เวลานั้นปล่อยวางๆ คำว่า “ปล่อยวาง” ปล่อยวางแบบธรรมนุชฉาย ปล่อยวางแบบไม่มีเหตุไม่มีผล การปล่อยวางแบบนี้ เพราะเราทำสมณะ มันปล่อยวางให้เป็นสมาธิ

เวลาเราฝึกหัดใช้ปัญญาๆ มันมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ฝึกหัดการแยกการแยก ถ้าการแยกการแยก พอมันพิจารณาไปแล้ว โดยความสมดุลงมันก็วาง ความวางอย่างนี้ สุขอื่นใดเท่าจิตสงบไม่มี แต่เวลามันวางด้วยปัญญามันลึกซึ้งกว่า มันคนละอารมณ์ มันคนละความรู้สึก มันความลึกซึ้งแตกต่าง พอมันแตกต่างขึ้นมา ถ้าพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ตังคปหาน การปล่อยวางๆ ไซ้! มันปล่อยวาง แต่สังโยชน์นี้ไม่ขาด

แต่เวลาพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า เวลาสังโยชน์มันขาด มันขาดเพราะอะไร ขาดเพราะว่า มรรคสามัคคี เพราะมรรคสามัคคี เพราะมรรครวมตัว มันวิปยุตรวมตัวเข้าไปในใจของตน

แก้จิตๆ จิตแก้ยากนะ จิตแก้ยากนะ จิตแก้จิตๆ ใจ

เวลา ถ้าเวลามันขาดตั้งแขนขาด สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิ้นพตปรามาส สังโยชน์ ๓ ขาด เวลาขาดมันขาดตามความเป็นจริง มันไม่ใช่ธรรมนุชฉาย มันเกิดสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เวลาวิปัสสนากรรมฐานเวลามันสมดุลงของมัน ทั้งสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เพราะสมถกรรมฐานคือสัมมาสมาธิใจ วิปัสสนาคือดำริชอบ งานชอบใจ เวลางานชอบ งานชอบธรรม การกระทำโดยความเป็นจริงใจ

เวลามันสมุจเฉทปหาน นิโรธ ดับทุกข์ ขาดหมด สังโยชน์ขาด พอสังโยชน์ขาดนะ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิ้นพตปรามาส สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิมานะของคนมันยิ่งใหญ่ แล้วเวลาเราฝึกหัด มรรคญาณ มรรคสามัคคี มันสมุจเฉทมันตัดสักกายทิฏฐิ ทิฏฐิความเห็นผิด คำว่า “ทิฏฐิ” ทิฏฐิมานะอยู่ในใจ สติปัญญาก็เรื่องหนึ่ง ความผูกพันในหัวใจก็เรื่องหนึ่ง แล้วมันไม่มีหรือ ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม เราวางแล้วก็หมดแล้ว มันเป็นไปได้อย่างไร

แต่เวลามันเป็นข้อเท็จจริง เห็นไหม พระอัญญาโกณฑัญญะฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวง เห็นไหม สมุจเฉทปหานมันขาด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์นะ

กายเป็นกาย ถ้าพิจารณากายจะเห็นเลย กายแยกเป็นส่วนหนึ่ง จิตแยกเป็นส่วนหนึ่ง ทุกข์คืออริยสัจ ทุกข์คือความจริง แยกเป็นส่วนหนึ่ง จิตรวมลงพริบ! ถ้ามันเป็นจริงใจ มันไม่ใช่ธรรมนุชญา

มันวิปัสสนาญาณ มรรคสามัคคี สมุจเฉทปหาน ขณะที่มันเกิดขึ้นตั้งแต่นานมาแล้วมันเป็นข้อเท็จจริงกับในดวงใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมัน บัจฉิตตัง สันติภูฏิกโก ฐัจจาพะตณ สันติภูฏิกโกรู้แจ้งในใจของตน ถ้ามันเป็นสัจจะเป็นความจริงแล้วมันมีความจริง ๆ ด้วย เป็นของจริงด้วย แล้วของจริงประจำหัวใจดวงนั้นไม่มีการซื้อไม่มีการขาย ไม่มีการยืมให้ใคร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเราเป็นคนชี้ทางเท่านั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิมุตติสุขๆ ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานไป “เราเอาธรรมของเราไปเท่านั้น” มันต้องไปอยู่แล้ว เพราะมันเป็นธรรมชาติในวิมุตติสุขในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันไปด้วยกันอยู่แล้ว แต่ด้วยการอ่อนน้อมของพระ-อานนท์ต่างหาก คิดและปรารถนาตามแต่ความที่เรารู้สึกนึกคิดใจ มันเป็นแบบโลกๆ ใจ ถ้าเป็นความจริงแล้วของใครของเขา

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันก็เป็นของเรา แล้วในปัจจุบันนี้เราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา วันนี้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นวันพระ พุธนี่วันออกพรรษา เราก็ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อบำรุงหัวใจของเราให้มันแก่กล้าเข้มแข็งขึ้นมา

แล้วถ้าฝึกหัดของเรา รักษาดวงใจของเรา ศรัทธาของเรา สติปัญญาของเรา เราจะไม่ทิ้งไม่ขว้าง เราจะดูแลรักษาเพื่อรักษาหัวใจของเรา แล้วถ้าใครประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย แล้วโลกนี้กับความรู้จักในหัวใจของตน ใจของเรา มันน่าทะนุถนอมมากกว่า แล้วเราจะเอาศึกษาค้นคว้าเพื่อจิตของตน การกระทำขึ้นมา เห็นไหม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เอวัง